

බෞද්ධ අධ්‍යාපනය සහ විද්‍යෝදය, විද්‍යාලංකාර පිරිවෙන්

ඩී. සී. පී. දොඹගොල්ල

හැඳින්වීම

ශාසන ඉතිහාසයේ මුල් අවධියේ ‘පිරිවෙන්’ යන වචනය භාවිත වූයේ වැට පවුරු ආදියෙන් පරික්ෂේප වූ ආවාස ගෙයක් හෝ තනි තනිව පැවති කුටි විශේෂයක් හැඳින්වීම සඳහාය. එයම පසුව ශාස්ත්‍රාගමධර මහා සංඝයාගේ වාසය ද ඇතිව පඨන-පාඨන; උද්ග්‍රහණ- ධාරණ; සප්තධායන- වාචන; ආචික්ඛන- දේශන; පරිපුච්ඡන; විචරණ විභජන ක්‍රමයන්ගෙන් සංවිධිත අධ්‍යාපන කේන්ද්‍රස්ථාන බවට පරිවර්තනය වූ බව අඛණ්ඩ අධිකාරි මහතාගේ අදහසයි. ක්‍රි.පූ තෙවන සියවසේ ආරම්භ වූ පිරිවෙන් සම්ප්‍රදාය ක්‍රමයෙන් විකාශනයට පත් වීමේදී වැලිවිට සරණංකර හිමි ඉටු කළ මෙහෙවර අනුපමේය විය. සංඝරාජ හිමි ආරම්භ කළ බෞද්ධ ආරාමීය අධ්‍යාපන ක්‍රමය අඛණ්ඩව පවත්වා ගෙන අතරතුරේදී උන්වහන්සේගේ ශිෂ්‍ය පරම්පරා අතරින් පැල්මඩුල්ල සහ ආසිදෙණිය යන පරම්පරා දෙකට අයත් නායක හිමිවරුන්ගේ ප්‍රධානත්වයෙන් විද්‍යෝදය සහ විද්‍යාලංකාර මහ පිරිවෙන් ආරම්භ වීමත් සමඟ ශ්‍රී ලංකාවේ බෞද්ධ අධ්‍යාපන මධ්‍යස්ථාන හැඳින්වීම සඳහා නැවත ‘පිරිවෙන්’ යන නාමය භාවිත කෙරිණි. විද්‍යෝදය සහ විද්‍යාලංකාර පිරිවෙන් මඟින් බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ දියුණුව උදෙසා ඉටු වූ මෙහෙය පිළිබඳව අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ ප්‍රධාන අරමුණ වන අතර ඒ උදෙසා කැප වූ පඬිවරු පිළිබඳවත්, එම යුගයේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ වර්ධනීය ස්වභාවය පිළිබඳව අධ්‍යයනය කිරීමත් මෙහි අනුඅරමුණු අතර වේ.

විද්‍යෝදය සහ විද්‍යාලංකාර පිරිවෙන් මඟින් බෞද්ධ අධ්‍යාපනයට සිදු වූ මෙහෙවර කවරාකාරදැයි යන්න අධ්‍යයනය කිරීම, පර්යේෂණ ගැටලුව වන අතර මෙම පර්යේෂණය සඳහා තොරතුරු එක්රැස් කිරීමේදී ආචාර්ය මීගොඩ පඤ්ඤාලෝක හිමියන්ගේ ශ්‍රී ලංකාවේ බෞද්ධ අධ්‍යාපන සම්ප්‍රදාය (2002), පාතේගම ඤාණිස්සර හිමියන්ගේ බෞද්ධ අධ්‍යාපන ප්‍රවේශය (2006), පැලැන්වත්තේ ධම්මනිලක හිමියන්ගේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනය (1999), අඛණ්ඩ අධිකාරි මහතාගේ ශ්‍රී ලංකාවේ සම්භාව්‍ය අධ්‍යාපනය සහ මහසඟන සහ ගතාබේ ධම්මපාල හිමියන්ගේ පර්යේෂණ ක්‍රම විද්‍යාව (1984) යන ග්‍රන්ථ මූලික වශයෙන් පරිශීලනය කරන අතර ඊට අමතරව තවත් ග්‍රන්ථ, සඟරා ආදිය ද පරිශීලනය කෙරේ. අනුරාධපුර යුගයේ පටන් වර්තමානය දක්වා බෞද්ධ අධ්‍යාපන මධ්‍යස්ථාන කොතරම් බිහි වුවද එම ආයතන මඟින් ඉටු වී ඇති මෙහෙවර පිළිබඳව අවධානය යොමු කොට මෙම පර්යේෂණයේ ප්‍රධාන සීමාව වශයෙන් විද්‍යෝදය සහ විද්‍යාලංකාර යන පිරිවෙන් ද්වයය පමණක් තෝරා ගැනේ. මෙම පර්යේෂණයේ වැදගත්කම ආගමික, අධ්‍යාපනික, සමාජ සහ සංස්කෘතික යන අංශ ඔස්සේ විහිදී යයි. ඒ අනුව ආගමික වශයෙන් බෞද්ධයන්ට පමණක් නොව අන්‍යාගමිකයන්ට ද බෞද්ධ

අධ්‍යාපනයේ වර්ධනයත් සමඟ බුදු සමය දියුණුවට පත් වූ ආකාරය පිළිබඳව දැනුම්වත් විමටත්, අධ්‍යාපනික වශයෙන් විද්‍යාර්ථය සහ විද්‍යාලංකාර යන පිරිවෙන් සහ බෞද්ධ අධ්‍යාපනය පිළිබඳව අධ්‍යයනය කරන විද්‍යාර්ථීන්, පර්යේෂකයන් ඇතුළු දැනුම ගවේෂකයන්ට මෙම පර්යේෂණය වැදගත් වන අතර ආගම සහ අධ්‍යාපනය යන අංශවල සිදුවන වෙනස්කම් සමාජයට සහ සංස්කෘතියට ප්‍රායෝගික වශයෙන් බලපාන බැවින් සමාජීය සහ සංස්කෘතික වශයෙන් ඕනෑම පුද්ගලයෙකුට මෙම පර්යේෂණය පරිශීලනය කිරීම වැදගත් වේ. ඒ අනුව බෞද්ධ අධ්‍යාපන සම්ප්‍රදාය විද්‍යාර්ථය සහ විද්‍යාලංකාර පිරිවෙන් මඟින් නව දිශානතියක් ඔස්සේ දියුණුවට පත් වූ ආකාරය මෙම පර්යේෂණය මඟින් පසක් වනු ඇත.

පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය සහ විධික්‍රමය

මෙම පර්යේෂණය සඳහා දත්ත ඒකරාශී කිරීමේදී ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය භාවිත කළ අතර එහිදී ප්‍රාථමික, ද්විතීයික සහ තෘතීයික මූලාශ්‍රය පරිශීලනය කෙරිණි. පුස්තකාල පරිහරණයේදී පූර්ව පර්යේෂණ ලිපි, සඟරා, පුවත්පත් සහ අන්තර්ජාලය ආදී මූලාශ්‍රය මඟින් උගත පුරණය සපයා ගන්නා ලදී. උක්ත ක්‍රමවේදවලට අනුව එක්රැස් කර ගත් දත්ත අවසානයේදී විශ්ලේෂණාත්මක විධික්‍රමය යටතේ විග්‍රහ කෙරේ.

ප්‍රතිඵල සහ සාකච්ඡාව

ඉංග්‍රීසි පාලන සමයේ මුල් යුගයේදී වැඩි අවධානයකට ලක් නොවූ පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය සම්බන්ධයෙන් විශේෂ අවධානයක් යොමු වූයේ ද එය විධිමත් අධ්‍යාපන ප්‍රතිපදාවක් බවට පත් වූයේද 1873 සහ 1875 යන වර්ෂවල විද්‍යාර්ථය සහ විද්‍යාලංකාර මඟ පිරිවෙන් ආරම්භ වීමෙන් පසුවය. ආරම්භයේදී විද්‍යාර්ථය ශාස්ත්‍ර ශාලාව, ප්‍රාචීන ශාස්ත්‍රාලය යන නම්වලින් හැඳින්වූ විද්‍යාර්ථය පිරිවෙනෙන් අධ්‍යාපනය ලැබූ බොහෝ පඬිවරු සිය ගම් ප්‍රදේශවලට ගොස් ඔවුනොවුන් උගත් ශිල්පය ගිහි පැවිදි ශිෂ්‍යයන්ට ලබා දීම සඳහා විවිධ විභාගස්ථානවල විද්‍යාර්ථයට අනුබද්ධ පිරිවෙන් විද්‍යායතන ආරම්භ කළහ. එමෙන්ම ගිහි පැවිදි විදේශ ශිෂ්‍යයෝ ද ස්වදේශවලට ගොස් බෞද්ධ අධ්‍යාපනය දේශාන්තරයන්හි ව්‍යාප්ත කළහ. 1959 පෙබරවාරි 15 විද්‍යාර්ථය විද්‍යාලංකාර විශ්වවිද්‍යාල පනත අනුව විද්‍යාර්ථය පිරිවෙන ද විශ්වවිද්‍යාලයක් බවට පත් කරන ලදී.

“බුද්ධාගමේ ගිහි පැවිදි දෙපක්ෂයට පමණක් නොව සියලු රටවල ම සියලු ආගම්කාරයන්ට ම කිසිවෙකසක් නැතිව යහපත් ලීලාවෙන් කල් යවන තෙක් උගන්වන පිණිස පිරිවෙනක් තැබීම පිණිස...”

යනුවෙන් විද්‍යාර්ථය පිරිවෙනෙහි දෙවැනි ඔප්පුවෙහි සඳහන් වීමෙන් ද පැහැදිලි වන්නේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනයට විශාල මෙහෙවරක් ඉටු කිරීම එහි අරමුණ වූ බවයි.

ගිහි පැවිදි දෙපිරිසට ම යෝග්‍ය පරිදි විෂය මාලා පුළුල් කර අධ්‍යාපනය ලබා දීම මඟින් විශාල ශිෂ්‍ය ප්‍රජාවකට බෞද්ධ අධ්‍යාපනය පමණක් නොව ඒ හා සම්බන්ධ වෙනත් විෂය මාලා අධ්‍යයනයට ද අවස්ථාව සැලසිණි. එම විෂයයන් අතර පාලි, සිංහල, සංස්කෘත සහ ඉංග්‍රීසි ආදී විවිධ භාෂා ද ධර්ම විනය, ඉතිහාසය සහ ගණිතය ඇතුළු විෂයයන් රාශියක් ද වූ බව පෙනේ. විවිධ විෂය ක්ෂේත්‍රයන්ට අදාළ දැනුම ඒ ඔස්සේ ලබා ගත හැකි වූ අතර ඉංග්‍රීසි භාෂාව ඊට ඇතුළත් වීමේ විශේෂ වැදගත්කම වූයේ ජාත්‍යන්තර

වශයෙන් ධර්ම ප්‍රචාරක කටයුතුවල යෙදෙන හික්ෂුන්ට එය ඉතා ප්‍රයෝජනවත් වීමය. හික්කඩුවේ ශ්‍රී සුමංගල හිමි විද්‍යෝදය පිරිවෙන කළ අනුගමනය කළ ශ්‍රී සුමංගල අධ්‍යාපන සම්ප්‍රදායේ විශේෂ ක්‍රම ශිල්ප හේතුවෙන් පරිපූර්ණ බෞද්ධ අධ්‍යාපනයක් සහිත ශිෂ්‍ය ප්‍රජාවක් බිහි කිරීමට හැකි වූ බව පෙනේ. එමෙන්ම උන්වහන්සේ විසින් රචනා කළ බාලාවතාර ටීකාව ඇතුළු ග්‍රන්ථ, පුවත්පත් සහ සඟරා මඟින් ද බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ දියුණුව උදෙසා මහඟු මෙහෙවරක් සිදු වූ බව පෙනේ. රත්මලානේ ධර්මාලෝක මාහිමියන්ගෙන් ඇරඹුණු විද්‍යාලංකාර පිරිවෙනෙහි ද දෙස් විදෙස් හිහි පැවිදි ශිෂ්‍යයන්ට පූර්ණ අධ්‍යාපනයක් ලබා දුන් අතර ඔවුන් ද සිය ප්‍රදේශවල සහ රටවල්වල බුදු සමය සහ බෞද්ධ අධ්‍යාපනය ප්‍රවලිත කළ අතර විදේශීය ශිෂ්‍යයන් විසින් බෞද්ධ, පාලි සහ සංස්කෘත ග්‍රන්ථ විදේශීය භාෂා රාශියකට පරිවර්තනය කරන ලදී. මුල් යුගයේදී විද්‍යාලංකාර ශාස්ත්‍ර ශාලාව නමින් හැඳින්වූ විද්‍යාලංකාර පිරිවෙනෙහි ශිෂ්‍යයන්ගේ සාක්ෂරතා ඥානය පුළුල් කිරීමේ විශේෂ ව්‍යාපාරයක් ඇරඹිණි. විෂයයන් 25කින් යුක්ත වූ පුළුල් විෂය මාලාවක් පැවති එම පිරිවෙනේ 1935-1936 වර්ෂවලදී උපාධි පරීක්ෂා නම් විභාග ක්‍රමයක් ආරම්භ කෙරිණි. විද්‍යාලංකාර පිරිවෙනෙහි ඉගැන්වීම් ක්‍රමයේ, විද්‍යාලයාංශය සහ මහා විද්‍යාලයාංශය යනුවෙන් අංශ ද්වයයක් පැවති අතර සියලු ම විෂයයන්ට අදාළ ශාස්ත්‍රීය සාකච්ඡා, සම්මේලන සහ වාද විවාද පැවැත්වීමෙන් ශිෂ්‍යයන්ගේ බුද්ධිය පරීක්ෂා කිරීම ද සිදු විය. විද්‍යාලංකාර පිරිවෙනට අනුබද්ධ ශාඛා පිරිවෙන් ගණනාවක් ද බිහි වූ අතර ධර්මාලෝක හිමියන් සිදු කළ ක්‍රීඩිත ග්‍රන්ථ සංශෝධන සහ සඟරා ඔස්සේ ද බෞද්ධ අධ්‍යාපනයට ඉටු වූ මෙහෙය අපමණය. ඉහත සඳහන් කළ හිමිවරු දෙනමට අමතරව කහවේ රතනසාර හිමි, සී.ඒ. හේවාචිතාරණ මහතා, වැලිවිටියේ සෝරත හිමි, කොටහේනේ පඤ්ඤාකිත්ති හිමි සහ බඹරැන්දේ සිරි සීවලී හිමි ඇතුළු තවත් බොහෝ පඬිවරු විද්‍යෝදය සහ විද්‍යාලංකාර පිරිවෙන් මඟින් බෞද්ධ අධ්‍යාපනයට ඉටු කළ මෙහෙවර ප්‍රශංසනීය වේ. එමෙන්ම 1958 අංක 45 දරණ විද්‍යෝදය සහ විද්‍යාලංකාර විශ්වවිද්‍යාල පනත ක්‍රියාත්මක වීමත් සමඟ මෙම පිරිවෙන් ද්වයය විශ්වවිද්‍යාල බවට පත් කෙරිණි. බටහිර සංස්කෘතිය විසින් යටපත් කළ සිංහල බෞද්ධ සංස්කෘතිය සහ නිදහස් බෞද්ධ අධ්‍යාපන ක්‍රමය යළි ස්ථාපනය කිරීමේ පරමාර්ථයෙන් ක්‍රියාත්මක වූ එම විශ්වවිද්‍යාල ද්වයයෙහි බුද්ධ ධර්මය සහ පාලි භාෂාව ඇතුළු දේශීයත්වයට නැඹුරු විෂය මාලාවක් ඉගැන්විණි. විද්‍යෝදය සහ විද්‍යාලංකාර විශ්වවිද්‍යාලවලට අනුබද්ධ පිරිවෙන් මඟින් බුද්ධ ධර්මය විෂය ජනප්‍රිය කරවීම සඳහා සම්මන්ත්‍රණ, දේශනා, සම්මේලන පැවැත්වීම, ප්‍රකාශන නිකුත් කිරීම, බෞද්ධ පර්යේෂණ කටයුතු, උපාධිධාරී නොවන ගුරුවරු සඳහා බෞද්ධ ධර්මාචාර්ය සහතික පත්‍ර පාඨමාලාවක් පැවැත්වීම සහ පරිපාලන විද්‍යා පාඨමාලාවක් ඇරඹීම ආදී කටයුතු මඟින් බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ උන්නතියට වූ මෙහෙවර සුළුපටු නොවේ.

නිගමනය

විද්‍යෝදය සහ විද්‍යාලංකාර පිරිවෙන්වල විෂය මාලාවේ පැවති දර්ශනය, ඡන්දස්/අර්ථ/අලංකාර ශාස්ත්‍රය වැනි විෂයන් වර්තමානයේ පිරිවෙන් විෂය මාලාවේ නොතිබුණ ද එකල පැවති විධිමත් පටිපාටිය නව සංස්කරණයන්ට ලක් කොට වර්තමානයේ පිරිවෙන්වල භාවිත කෙරේ. වර්තමාන පිරිවෙන් පනත ඔස්සේ විද්‍යෝදය සහ විද්‍යාලංකාර පිරිවෙන්වල පැවති සමස්ත ක්‍රියාවලියේ විශාල වෙනසක් සිදු කර නොමැත. මෙම පර්යේෂණය මඟින් විදේශ ආක්‍රමණ හේතුවෙන් පරිහානියට පත් වූ

බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නැවතත් සංවර්ධනයට පත් කිරීමෙහිලා විද්‍යෝදය සහ විද්‍යාලංකාර පිරිවෙන් මගින් ඉටු වූ මෙහෙවර පිළිබඳවත්, වැලිවිට සරණංකර හිමිගෙන් ඇරඹුණු අහිතව පිරිවෙන් අධ්‍යාපන සම්ප්‍රදාය තවදුරටත් වැඩිදියුණු කරමින් නව අධ්‍යයන ශිල්ප ක්‍රම උපයෝගී කර ගනිමින් දෙස් විදෙස්හි ප්‍රචලිත වූ ආකාරයත් ඊට සමගාමීව බුදු දහම ව්‍යාප්ත වූ ආකාරයත් අවබෝධ කරගත හැකි විය. ඒ අනුව විද්‍යෝදය සහ විද්‍යාලංකාර පිරිවෙන්වල ක්‍රියාත්මක වූ බෞද්ධ අධ්‍යාපන ක්‍රමය වර්තමාන විශ්වවිද්‍යාල පද්ධතියට පවා මහඟු ආදර්ශයක් සපයන විධිමත් අධ්‍යාපන ක්‍රමයක් බවත් ඒ ඔස්සේ සමකාලීන ආගමික, සමාජ සහ සංස්කෘතික අංශ කෙරෙහි ඇති කළ සාධනීය බලපෑම වර්තමානයටත් ගලපා ගැනීම ඔෆ්විතය බවත් නිගමනය කළ හැකිය.

ප්‍රමුඛ පද : බෞද්ධ අධ්‍යාපනය, විද්‍යෝදය, විද්‍යාලංකාර

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

අධිකාරී, අබයරත්න. (1991) ශ්‍රී ලංකාවේ සම්භාව්‍ය අධ්‍යාපනය සහ මහසගන. කොළඹ: ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

ඤාණීස්සර හිමි, පාතේගම. (2006) බෞද්ධ අධ්‍යාපන ප්‍රවේශය. කොළඹ: ඇස්.ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

ධම්මතිලක හිමි, පැලැන්වත්තේ. (1999) බෞද්ධ අධ්‍යාපනය. කොළඹ: ඇස්.ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

ධම්මපාල හිමි, ගතාරේ. (1984) පර්යේෂණ ක්‍රම විද්‍යාව. නුගේගොඩ: පියසිරි ප්‍රින්ටින් සිස්ටම්ස්.

පඤ්ඤාලෝක හිමි, මීගොඩ. (2000) බුදුරජාණන් වහන්සේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනය සහ බෞද්ධ අර්ථ ක්‍රමය. කොළඹ:සදීපා ප්‍රකාශන.

පඤ්ඤාලෝක හිමි, මීගොඩ. (2002) ශ්‍රී ලංකාවේ බෞද්ධ අධ්‍යාපන සම්ප්‍රදාය. කොළඹ: ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

පඤ්ඤාලෝක හිමි, මීගොඩ. (2005) මෑත ශ්‍රී ලංකාවේ බුදු දහම සහ පාලි භාෂා සාහිත්‍යය. කොළඹ: සදීපා ප්‍රකාශන මන්දිරය.

සරණධම්ම හිමි, ජූලම්පිටියේ. (2003) "විද්‍යාලංකාර ප්‍රදීපස්ථම්භයෝ" නාවින්නේ සුගුණධම්ම හිමි සහ තවත් අය (සංස්.) වැලමිටියාවේ ශ්‍රී කුසලධම්ම ප්‍රශස්ති. කොළඹ: එස්.ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

සීලරතන හිමි, අඹන්පොල. (2008) බෞද්ධ චින්තනයෙන් පිළිබිඹු වන අධ්‍යාපන දර්ශනය. ප්‍රකාශක ස්ථානය සඳහන් නොවේ: කතෘ ප්‍රකාශන.

සුදේව හිමි, දඹුල්ලේ. (2015). (සංස්.) මෑත කාලීන ශ්‍රී ලාංකේය බුදුසමය. කොළඹ: ඇස් ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.